

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

Модельна навчальна програма інтегрованого курсу «Громадянська освіта й основи цивільного захисту» для учнів 10-11 класів, які перебувають на ТОТ

«Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»
(наказ Міністерства освіти і науки України від 28.08.2025 №1192)

Метою модельної навчальної програми є:

- ✓ формування у здобувачів освіти української ідентичності;
- ✓ національно-патріотичного світогляду;
- ✓ ключових компетентностей необхідних для активної участі у демократичному суспільстві;
- ✓ здобуття знань та практичних навичок з цивільного захисту та надання домедичної допомоги.

Основні завдання програми

- ✓ **сформувати** розуміння демократичних цінностей, прав і свобод людини, громадянської відповідальності та ролі України як суверенної держави;
- ✓ **ознайомити** здобувачів освіти з основами цивільного захисту, включаючи правила поведінки в умовах надзвичайних ситуацій (зокрема під час воєнних дій), використання засобів індивідуального захисту та положень міжнародного гуманітарного права;
- ✓ **розвивати** практичні навички надання домедичної допомоги при травмах, кровотечах, зупинці дихання, опіках та інших критичних станах;

Основні завдання програми

- ✓ розвивати критичне мислення, інформаційну грамотність та здатність розпізнавати дезінформацію, пропаганду та маніпуляції в умовах інформаційної війни;
- ✓ сприяти психологічній стійкості, формуванню навичок самодопомоги та взаємопідтримки в кризових ситуаціях;
- ✓ виховувати активну громадянську позицію, повагу до української культури, історії та державності, а також готовність до волонтерської діяльності;
- ✓ забезпечити адаптацію навчального процесу до потреб здобувачів освіти з тимчасово окупованих територій, враховуючи обмежений доступ до ресурсів, психоемоційний стан, можливі перерви в навчанні та специфіку умов перебування здобувачів освіти на тимчасово окупованих територіях.

Адаптація змісту програми

✓ Програма адаптована для надання базових знань та розвитку навичок, які допоможуть учням/ученицям захистити себе, своїх близьких та зберегти свою громадянську ідентичність.

✓ Вона сприяє вихованню свідомих громадян, які розуміють свої права, обов'язки та роль у розбудові демократичного суспільства.

Адаптація змісту програми

Реалізацію програми доцільно здійснювати використовуючи наступні форми організації навчання, які будуть враховувати специфіку перебування здобувачів освіти на ТОТ та можливі безпекові ризики:

1. **Екстернатна форма** (самостійне опрацювання освітніх матеріалів та складання підсумкових атестацій).
2. **Сімейна форма** навчання.
3. **Педагогічний патронаж** для дітей, що перебувають на ТОТ та продовжують навчання в українській системі освіти;
4. **Дистанційна або онлайн-освіта** (з використанням рекомендованих платформ).
5. Індивідуальний навчальний план або консультаційна підтримка після переїзду на підконтрольну територію.

Адаптація змісту програми

- ✓ Культурна складова реалізується через акцент на формуванні української громадянської ідентичності шляхом ознайомлення з історією, культурою та сучасними досягненнями України.
- ✓ Практична спрямованість програми забезпечується використанням доступних засобів, зокрема підручних матеріалів для домедичної допомоги та простих алгоритмів дій у надзвичайних ситуаціях, що дає змогу ефективно навчатися в умовах обмежених ресурсів.

- ✓ **Особливу увагу** приділено протидії пропаганді через розвиток навичок розпізнавання маніпуляцій та фейкової інформації, а також основам міжнародного гуманітарного права, що допоможе у захисті власних прав та свобод

Адаптація змісту програми

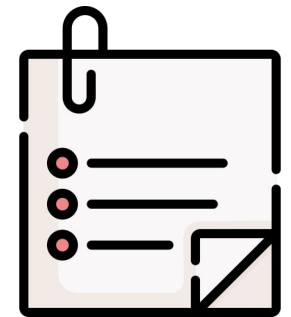
- ✓ Програма передбачає використання адаптованих методів, що найкраще відповідають умовам навчання на ТОТ та враховують обмежений доступ до освітніх ресурсів.
- ✓ Заняття можуть відбуватися як **онлайн**, так і **через попередньо записані відеоуроки** з вбудованими інтерактивними елементами. Їх можна використовувати, як основу для роз'яснення ключових аспектів громадянської освіти, цивільного захисту та домедичної допомоги

Адаптація змісту програми

- ✓ Для розвитку практичних навичок **передбачені практичні тренінги**, які спонукають здобувачів освіти до самостійного відпрацювання алгоритмів надання домедичної допомоги. Це може бути імітація дій з використанням підручних засобів, таких як бинти, тканина або частини одягу, з можливістю фіксації процесу на фото чи відео для подальшого аналізу та отримання зворотного зв'язку.
- ✓ Також **передбачені ситуаційні завдання та симуляції реальних сценаріїв**, наприклад, дій під час повітряної тривоги чи евакуації, які сприяють поглибленому розумінню та практичному застосуванню здобутих знань та навичок.

Адаптація змісту програми

- ✓ **Кейс-аналіз реальних або гіпотетичних ситуацій**, зокрема дії волонтерів під час кризових ситуацій або аналіз медіа джерел, сприяють розвитку критичного мислення та вміння приймати обґрунтовані рішення.
- ✓ Програма передбачає реалізацію індивідуальних проєктів, наприклад створення пам'яток з безпеки або планів дій у надзвичайних ситуаціях, що розвиває навичку самоорганізації та особисту відповідальність.

Адаптація змісту програми

Рекомендації з онлайн-безпеки учнів, які перебувають на TOT та вчителів, які з ними працюють

Учні, які перебувають на тимчасово окупованих територіях (надалі TOT) України зіштовхуються з загрозами цифрової та фізичної безпеки під час навчання за українською програмою. Однак велика кількість таких учнів, попри ризик, продовжують навчання в українських школах та вірять у своє українське майбутнє.

Наша спільна мета – зробити все, щоб зберегти та посилити цей зв'язок.

Ми розробили ці рекомендації для того, щоб допомогти зробити навчальний процес для учнів, які перебувають на TOT, безпечнішим, захистити їх особисті дані, а також подбати про безпеку вчителів.

Для розробки цих рекомендацій було проведено дослідження питання цифрової безпеки на TOT, аналіз доступних та заборонених сайтів та онлайн-сервісів на TOT, аналіз способів збору та збереження даних різними сайтами та онлайн-сервісами.

ЗМІСТ

- 01 Визначення термінів
- 02 Принципи, за якими створені ці рекомендації
- 03 Правила для забезпечення онлайн-безпеки вчителів
- 05 Комунікація з учнями
- 07 Безпека учнів
- 14 Що робити, якщо ви помітили ознаки зламу та кібератаки на ваші акаунти?

КОМУНІКАЦІЯ З УЧНЯМИ

Рекомендуємо використовувати такі програми та платформи:

 Gmail Google Meet ZOOM Discord*

 WhatsApp Instagram facebook

* **Discord** наразі є заблокованим на TOT та можливий для використання учнями лише у веббраузері та у браузерній версії з мобільного з використанням VPN.

Як використовувати Discord на TOT: включити VPN → відкрити безпечний браузер → створити анонімну вкладку / приватний режим / приватний перегляд в браузері → перейти на сайт Discord й відкрити браузерну версію.

05

Для месенджерів рекомендуємо налаштувати автоматичне видалення повідомлень.

Як це зробити:

 WhatsApp

Відкрийте чат → натисніть на три крапки зверху → виберіть «Тимчасові повідомлення» → увімкніть функцію та задайте потрібний період (найкраще обрати варіант «24 години»).

 Instagram

Відкрийте чат з користувачем → проведіть пальцем вгору в чаті, щоб увійти в режим зникнення (Vanish Mode), у цьому режимі повідомлення автоматично зникають після закриття чату → щоб вимкнути цей режим, ще раз проведіть пальцем вгору або натисніть кнопку «Вимкнути».

facebook

Відкрийте чат із користувачем → натисніть на ім'я контакту у верхній частині екрана → у меню виберіть «Зникаючі повідомлення» → щоб повернутися до звичайного режиму, вимкніть режим зникнення у налаштуваннях чату.

 Не рекомендуємо використовувати Viber та Telegram. Ці месенджери мають слід у співпраці з агресором та можуть становити **небезпеку для учнів**. Також з цієї причини не рекомендуємо надсилати листи на пошту учням, якщо вони мають адресу **mail.ru**

 Категорично **не рекомендуємо використовувати Signal** для комунікації з учнями на TOT. Цей месенджер може становити загрозу, оскільки асоціюється з роботою на ЗСУ та привертає зайву увагу.

Структура програми

- ✓ Зміст структуровано таким чином, щоб забезпечити логічне поєднання теоретичного матеріалу з практичними заняттями та моделюванням ситуацій.
- ✓ Програма розрахована на **70 годин** (2 години на тиждень) для учнів/учениць

10 класів і 52 години (1,5 годин) для учнів/учениць

11 класів і складається з 4 розділів, адаптованих до умов кожного року навчання:

10 клас

Розділ I. Права і свободи людини.
Розділ II. Демократичне суспільство.
Розділ III. Основи цивільного захисту.
Розділ IV. Вступ до домедичної допомоги.

11 клас

Розділ I. Україна і Світ.
Розділ II. Інформаційне суспільство.
Розділ III. Основи тактичної медицини.
Розділ IV. Цивільне населення в кризових умовах.

**Міжнародне
гуманітарне право**

**Громадянська
освіта. 10 клас**

**ВСЕУКРАЇНЬСЬКА
ШКОЛА ОНЛАЙН**

**Симулятор такмеду
ТССС та ПД**

Структура програми 10 клас

Еволюція прав людини.
Взаємовідносини «людина – держава».
Поняття прав дитини.
Механізми захисту прав людини і прав дитини.
Права людини та права дитини в умовах збройного конфлікту.

Демократична держава.
Вибори та референдуми як форми прямого народовладдя.
Громадянське суспільство.
Громада.
Роль громадянина у демократизації суспільства.
Дитячі й молодіжні громадські об'єднання.

Вступ. Цивільний захист України.
Класифікація Надзвичайних ситуацій.
Оповіщення та інформування населення.
Підготовка до можливих надзвичайних ситуацій.
Укриття населення.
Засоби індивідуального захисту.
Основи першої психологічної допомоги

Вступ до домедичної допомоги.
Первинний огляд постраждалого
Допомога при кровотечах.
Непрохідність дихальних шляхів.
Допомога при пораненнях.
Допомога при опіках та обмороженнях.
Допомога при отруєннях.

Структура програми 11 клас

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

Інтеграція та глобалізація. Сутність інтеграції та глобалізації.
Міжнародні відносини та міжнародне право.
Україна в європейському та світовому співтоваристві.

Сучасні протоколи допомоги в умовах бою/надзвичайних ситуацій. Алгоритм MARSH.
Серцево-легенева реанімація.
Допомога при травмах опорно-рухового апарату.

Медіа як індикатор демократії.
Маніпулятивний вплив медіа.
Критичне сприйняття та протидія маніпуляціям мас-медіа.
Кібербезпека.

Джерела небезпечних ситуацій у воєнний час.
Дії в умовах радіаційного, хімічного, біологічного (РХБ) забруднення.
Інформаційна безпека під час надзвичайної ситуації.
Роль громади та волонтерства у цивільному захисті.

Простір для запитань та відповідей, щодо
теми вебінару

Контакти:

kateryna.tymchenko@mon.gov.ua

Катерина Тимченко, проєктна менеджерка
Офісу впровадження НУШ